

ÅRSBERETNING OM VIRKSOMHETEN I 2015

Formål

Stiftelsen Fritt Ord er en privat, allmennyttig stiftelse hvis fremste formål er å verne om og styrke ytringsfriheten og dens vilkår i Norge, særlig ved å stimulere den levende debatt og den uredde bruk av ordet. Fritt Ord kan også støtte andre sider ved norsk kultur, i første rekke den del av kulturen som gjør bruk av ordet. I særlige tilfeller kan Fritt Ord bidra til å fremme ytringsfriheten i andre land. Stiftelsen har kontor i Uranienborgveien 2, Oslo.

Fritt Ord søker å ivareta sitt formål på to måter: gjennom bevilgning på basis av søknader og gjennom egeninitiert virksomhet (prisutdelinger, stipendprogram, seminarer, prosjekter). Til vedtektsbestemte formål ble det i 2015 til sammen bevilget kr 95,9 mill. Av dette utgjør ca. kr 1,4 mill. forskjellige priser, mens kr 94,5 mill. er bevilgninger etter søknad.

Det utarbeides en årsrapport som viser bredden i Fritt Ords virksomhet i 2015. Denne vil bli tilgjengelig på www.frittord.no i august 2016.

Priser og egne initiativer

Fritt Ords Pris

Fritt Ords Pris for 2015 ble tildelt **Robin Schaefer** og **Jan Erik Skog**. De fikk prisen for sin modige innsats for å avdekke kritikkverdige forhold i norsk arbeidsliv. Prisbeløpet var på kr 200 000 til hver av mottakerne, og overrekkelsen fant sted i Den norske Opera & Ballett 7. mai 2015.

Fritt Ords Honnør

Fritt Ords Honnør ble delt ut ved to anledninger i 2015. 17. april mottok initiativtakerne bak **Fredens Ring** Fritt Ords Honnør for sin unike markering som fikk et stort antall borgere til å slå en beskyttende ring rundt landets jøder. 22. september ble Fritt Ords Honnør tildelt **Flemming Rose** og **Vebjørn Selbekk** for deres prinsippfaste forsvar av ytringsfriheten gjennom ti år med karikaturstrid. Prisbeløpet var på kr 100 000 til hver av de tre mottakerne.

Fritt Ords og Zeit-Stiftungs pressepriser til Russland og Øst-Europa

Stiftelsen Fritt Ords Pressepris «Fri Presse Russland» og Gerd Bucerius' Pressepris «Fri Presse Øst-Europa» ble delt ut 24. juni 2015 på Det Norske Nobelinstitut i Oslo. Prisene på i alt 80 000 euro gikk til ukeavisen **Pskovskaja Gubernija** og redaktøren **Galina Timtsjenko** fra Russland, byrået **Slidstvo.Info** og journalistene **Serhij Harmasj** og **Valentyna Samar** fra Ukraina, samt internettmediet **Netgazeti** fra Georgia. Kostnadene ble delt likt mellom Fritt Ord og Zeit-Stiftung.

Fritt Ord-konkurransen for elever i videregående skole 2014–2015

Temaet for årets konkurranse var «Ytringsfrihetens helter og antihelter». Fritt Ord mottok 170 bidrag. Vinnerne av konkurransen ble offentliggjort under et arrangement 16. april 2015 i Uranienborgveien 2. Førstepremien gikk til **Magnus Bjørnbekk** fra Oslo katedralskole, mens andrepremien ble tildelt **Amalie Berg**, **Maypia Dahl** og **Iver Jensen** fra Hadsel vgs., Nordland. Tredjepremien gikk til **Miriam Johansen** og **Fredrik Opseth** fra Bjerke vgs., Oslo. Førstepremien var et stipend på kr 20 000, andrepremien kr 15 000 og tredjepremien kr 10 000. I tillegg består premien av en reise til Strasbourg for alle prisvinnerne.

Seminarer og filmvisninger

På eget initiativ og i samarbeid med ulike institusjoner gjennomførte Fritt Ord omkring 35 konferanser, seminarer og filmvisninger i 2015 – i Oslo, Bergen, Stavanger og i utlandet.

Egne initiativer og samarbeidsprosjekter

I tillegg til prisene, konkurransen og arrangementene som er nevnt ovenfor, står Fritt Ord bak en rekke større prosjekter på eget initiativ og i samarbeid med andre instanser. F.eks. har Fritt Ord siden 2002 vært medarrangør av Den norske historiske forenings prosjektkonkurranse i historie. I 2013 etablerte Fritt Ord journaliststipendet The Preben Munthe Fellowship i samarbeid med Reuters Institute for the Study of Journalism ved Universitetet i Oxford. Stiftelsen er involvert i to større fotoprojekter: European Photo Exhibition Award (epea) i samarbeid med andre europeiske stiftelser, og egeninitiativet Norwegian Journal of Photography (njp). Fritt Ord er også part i stiftelsessamarbeidet «Perspektiv», som søker å fremme journalistikk i Russland. Videre har Fritt Ord initiert og finansiert et større, flerårig prosjekt som kartlegger ytringsfrihetens status i Norge: Status for ytringsfriheten i Norge –Fritt Ords monitorprosjekt i samarbeid med bl.a. Institutt for samfunnsforskning.

Annen utadrettet virksomhet

Styremedlemmer og administrasjon har bidratt i offentligheten med et stort antall foredrag, innlegg, medieintervjuer, deltakelse i debatter, konferanser og seminarer, i Norge og i utlandet. Det har vært avholdt et stort antall møter med personer og organisasjoner i tilknytning til initiativer og prosjekter.

Bevilgninger

Det ble i årets løp behandlet ca. 3270 søknader, hvorav 1200 ble helt eller delvis imøtekommet. Sammenliknet med 2014 økte antallet innsendte søknader til Fritt Ord med nær 25 prosent. Fullstendige lister over bevilgningene i 2015 ligger på Fritt Ords nettsted, hvor de offentliggjøres løpende i etterkant av hver søknadsrunde.

Nær 90 % av de innsendte søknadene inngår i Fritt Ords syv ordinære behandlingsrunder, der det deles ut midler til bl.a. bokprosjekter, seminarer, festivaler, dokumentarfilmer, organisasjoner på ytringsfrihetsfeltet, fotoprojekter, kataloger, teateroppsetninger og utstillinger. I tillegg har det i 2015 vært tre spesialutlysninger som til sammen utgjør ca. 10 % av søknadsmassen og 13,4 % av årets bevilgede midler:

Utlysningene Kvalitetsjournalistikk i en ny tid og Den gode kritikken

I 2015 startet det treårige prosjektet «Kvalitetsjournalistikk i en ny tid» opp. Her lyser Fritt Ord hvert år ut inntil 10 millioner kroner til journalistikkprosjekter, i alt 30 millioner. Det kom i 2015 inn 178 søknader i denne utlysningen, og 88 prosjekter ble i alt tildelt 9,9 millioner kroner. Parallelt med kvalitetsjournalistikkprosjektet løper stipendordningen «Den gode kritikken», med ti årlige stipender à 200 000 kroner til norske kritikere. Denne ordningen er til sammen på seks millioner kroner over tre år (medio 2015–medio 2018). I 2015 kom det inn 56 søknader i denne utlysningen.

Utlysning av midler til norske folkebibliotek

Våren 2015 lyste Fritt Ord for åttende gang ut midler til tiltak i norske folkebibliotek. Temaet denne gangen var litteraturformidling overfor ungdom, og det ble lyst ut tilskudd à kr 50 000.

Det kom inn 116 søknader, og det ble besluttet å tildele midler til 48 søkere. Til sammen ble det delt ut ca. 2,3 millioner kroner, fordelt på biblioteker over hele landet.

Økonomi

Fritt Ord har samarbeidet med en uavhengig rådgiver, Formuesforvaltning, om utvikling av strategi og løpende evaluering av porteføljen og om valg av forvaltere og investeringsprodukter. Kapitalforvaltningen ble utført gjennom investeringer i aktivaklasser som renter, norske og utenlandske aksjer, private equity-fond og eiendom.

Det ble bevilget kr 95,9 mill. til vedtektsbestemte formål. De samlede driftskostnadene utgjorde kr 35,7 mill., og forvaltningskostnadene for investeringsaktiviteter utgjorde kr 3,3 mill. Total formålskapital utgjør ved årets slutt ca. kr 3 mrd.

Fritt Ord har oppnådd følgende resultat for sine aktivaklasser:

	Avkastning (tusen kr)	Avkastning i %
Rentebærende instrumenter	3 926	0,3
Norske aksjer	12 145	6,2
Utenlandske aksjer	54 133	8,4
Alternative investeringer	6 209	0,8
SUM	76 413	2,5

2015 ble et blandet år for det norske aksjemarkedet. Til tross for oljeprisfallet hadde aksjemarkedet samlet en positiv utvikling. Oslo Børs, representert ved benchmarkindeksen, fondsindeksen og OBX-indeksen, steg henholdsvis 5,9 %, 6,7 % og 2,9 % gjennom året. De globale aksjemarkedene, representert ved MSCI World, falt med 0,9 % i USD, men som følge av en sterkere USD ble oppgangen på 17,5 % målt i norske kroner gjennom året. Utviklingen i de toneangivende aksjemarkedene var som følger: I USA falt Dow Jones-Indeksen 2,2 %. I Europa falt FTSE-100 Indeksen (England) 4,9 %, DAX-Indeksen (Tyskland) steg 9,6 % og CAC 40-Indeksen (Frankrike) steg 8,5 %. I Japan steg Nikkei 225-Indeksen 9,1 %. Norges Bank reduserte signalrenten fra 1,25 % til 0,75 %. Pengemarkedsrentene var også fallende, der 3-måneders Nibor falt fra 1,48 % til 1,13 % og 6-måneders Nibor falt fra 1,39 % til 1,14 %. 9-års statsobligasjonsrente (NST476) falt fra 1,54 % til 1,37 %.

Tabellen viser at i 2015 har stiftelsen hatt overskudd i alle aktivaklasser. Alternative investeringer relaterer seg i hovedsak til posisjoner i private equity, unoterte enkeltaksjer og eiendomsmarkedet. Stiftelsens formålskapital per 31. desember 2015 utgjorde 3 010 millioner kroner mot 3 075 millioner kroner i 2014. Fritt Ord har utarbeidet en strategi for langsiktig kapitalforvaltning med krav til etikk i de investeringer som stiftelsens forvaltere foretar på Fritt Ords vegne. Stiftelsen tilstreber utøvelse av samfunnsansvar i alle ledd av sin virksomhet.

Realavkastning

Overskuddet fra årets investeringsaktiviteter var på 76,4 millioner kroner. I forhold til stiftelsens formålskapital per 01.01. gir dette en avkastning på 2,6 % (2014: 6,8 %) Justert for inflasjon (2,3 %) gir dette en realavkastning på 0,3 % for 2015 (2014: 4,7 %).

Redegjørelse for årsregnskapet

Det fremlagte årsregnskapet gir et rettviseende bilde av stiftelsens eiendeler, gjeld og finansielle stilling ved årsskiftet, samt av resultat og utvikling av stiftelsens virksomhet gjennom året. Det knytter seg ingen vesentlige usikkerheter til årsregnskapet, og det er heller ingen ekstraordinære forhold som har påvirket regnskapet. Det har ikke inntruffet vesentlige hendelser etter balansedagen. Styret er av den oppfatning at forutsetningen for fortsatt drift er til stede, og årsregnskapet for 2015 er satt opp etter denne forutsetningen. Styret anser arbeidsmiljøet i stiftelsen som tilfredsstillende, og har ikke iverksatt spesielle arbeidsmiljøtiltak.

Finansiell risiko

Fritt Ords finansielle risiko er moderat. Forholdet er nærmere omtalt under note 8 i regnskapet.

Økonomiske fremtidsutsikter

Fritt Ord har et mål om en langsiktig realavkastning på 4,5 %. Fritt Ords forventninger til fremtidig avkastning er beregnet ut fra dette forhold. Utdeling til vedtektsfestede formål skal med utgangspunkt i styrets vedtak utgjøre i snitt ca. 3 % av stiftelsens formålskapital per 01.01.

Styre og administrasjon

Styret

Tidligere høyesterettsdommer Georg Fr. Rieber-Mohn er styreleder i Fritt Ord, og nestleder er professor Grete Brochmann. Styret har videre bestått av følgende medlemmer: adm. direktør Christian Bjelland, professor Liv Blikrud, advokat Alexandra Bech Gjørsv, professor Guri Hjeltnes, forfatter og journalist Frank Rossavik og forfatter og utenriksmedarbeider Sigrun Slapgard. Bech Gjørsv trakk seg som styremedlem i november 2015. I løpet av året ble det avholdt 8 styremøter og ett planleggingsseminar. I tillegg foretok styret en studietur til Østfold i april og en studiereise til Aserbajdsjan og Georgia i oktober/november. Fritt Ord tilstreber jevn fordeling mellom kjønnene; det var ved årsskiftet 2015/16 4 kvinner og 3 menn i styret. Det er likestilling i stiftelsen med tanke på både ansettelse, lønnsbetingelser og arbeidsoppgaver. Likestilling er etter styrets mening godt ivaretatt, og det iverksettes derfor ikke ytterligere tiltak på området.

Forretningsførsel og administrasjon

Knut Olav Åmås er administrerende direktør og Bente Roalsvig nestleder/prosjektdirektør. Ingvild Bjerkholt, Oskar Kvasnes, Elin Bech Lutnæs og Hanne Vorland er seniorrådgivere. Anne-Lise Sognnes er rådgiver og kokk i 80 % stilling for Sameiet Uranienborgveien 2. Tonje Olsrud har et engasjement som førstekonsulent, og Kjersti Bjørkmo er administrasjonsmedarbeider i 50 % stilling. Joakim Lie er prosjektleder for Fritt Ords ungdomskonkurranse og Karsten Korbøl koordinator for HIFOs prosjektkonkurranse i historie (20 % stilling). Herkules Forvaltning AS (tidl. Navus) har vært Fritt Ords regnskapsfører, mens Revisjonsfirmaet Flattum AS fortsatte som revisor. Det har ikke vært skader, ulykker eller påfallende sykefravær. Fritt Ords virksomhet forurensrer ikke det ytre miljø.

Dekning av årets aktivitetsunderskudd

Det samlede aktivitetsunderskuddet på kr 58,4 mill. foreslås dekket ved øverføring fra annen formålskapital.

.

Oslo, 31. desember 2015/15. juni 2016

Georg Fredrik Rieber-Mohn
Styrets leder

Grete Brochmann
Nestleder

Christian Bjelland
Styremedlem

Liv Bliksrud
Styremedlem

Guri Hjeltnes
Styremedlem

Frank Rossavik
Styremedlem

Sigrun Slapgard
Styremedlem

Knut Olav Åmås
Adm. direktør